

UNESCO PROGRAMOS „PASAULIO ATMINTIS“ LIETUVOS NACIONALINIO REGISTRO NUOSTATAI

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinio registro nuostatuose (toliau – Nuostatai) reglamentuojama Lietuvos nacionalinio registro „Pasaulio atmintis“ (toliau – Registras) paskirtis, sudarymo tikslai ir teisinės prielaidos, dokumentinio paveldo, turinčio pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės atrankos principai ir kriterijai, Registro sudarymo, pildymo ir viešinimo tvarka.

2. Registro paskirtis – registruoti reikšmingiausius Lietuvos dokumentinio paveldo objektus, saugomus įvairiose Lietuvos įstaigose ir organizacijose ar nuosavybės teise priklausančius Lietuvos privatesiems juridiniams ir fiziniams asmenims, taip pat lituanistinius ir lituaninius dokumentinio paveldo objektus, saugomus įvairiose užsienio įstaigose ir organizacijose, ar nuosavybės teise priklausančius užsienio privatesiems juridiniams ir fiziniams asmenims (toliau – Registro objektai).

3. Registras sudaromas ir tvarkomas vadovaujantis UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ patariamojo komiteto įstatais, 2015 m. UNESCO „Rekomendacija dėl dokumentinio paveldo, įskaitant skaitmeninį, išsaugojimo ir prieigos“, Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymu, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos nuostatais, Lietuvos nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ (toliau – Nacionalinis komitetas) nuostatais ir šiais Nuostatais.

4. Už Registro objektų vertinimą, Registro sudarymą, pildymą, palaikymą ir viešinimą atsakingas Nacionalinis komitetas.

5. Nacionalinis komitetas savo metinėse ir visos savo kadencijos laikotarpio ataskaitose nurodo, kokie Registro objektai per atsiskaitomąjį laikotarpį buvo įrašyti į Registrą.

II SKYRIUS REGISTRO SUDARYMO TIKSLAI

6. Registro sudarymo tikslai:

6.1. identifikuoti reikšmingiausius Lietuvos ir lituanistinius bei lituaninius dokumentinio paveldo objektus, saugomus Lietuvoje ir užsienio šalyse, kaip galimus Registro objektus;

6.2. registruoti reikšmingiausius pasaulinio, regioninio ir nacionalinio lygmens Lietuvos ir lituanistinius bei lituaninius dokumentinio paveldo objektus;

6.3. patarti Registro objektų saugotojams ir savininkams jų išsaugojimo klausimais;

6.4. padėti užtikrinti universalią prieigą prie Registro objektų;

6.5. viešinti informaciją apie Registro objektus Lietuvoje ir užsienyje.

III SKYRIUS

TEISINĖS PRIELAIIDOS

7. Registro objektų įtraukimas į Registrą savaime nesukuria teisinių ar finansinių padarinių objektų nuosavybės formai, jų saugojimui ar naudojimui, taip pat nesukuria suvaržymų ar apribojimų Registro objektų savininkams, saugotojams ar valdytojams.

8. Registro objektų įtraukimas į Registrą nesukuria Nacionaliniam komitetui pareigos finansuoti Registro objektų išsaugojimą, jų tvarkymą ar viešinimą.

9. Registras yra tvarkomas laikantis intelektinės nuosavybės teises reglamentuojančių teisės aktų ir susitarimų su fiziniaisiais ir juridiniais asmenimis, juos vykdant sąžiningai ir skaidriai.

IV SKYRIUS REGISTRO OBJEKTŲ ATRANKOS PRINCIPAI IR KRITERIJAI

10. Atrenkant Registro objektus vadovaujamosi pagrindiniais atrankos į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį registrą kriterijais, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos sąlygas ir situaciją. Registro objektais gali būti tekstiniai, vizualiniai, trimačiai, audiovizualiniai ir skaitmeniniai (*digital-born*) dokumentai.

11. Registro objektas į Registrą įtraukiamas įvertinus jo reikšmingumo lygmenį Lietuvos ir pasaulio dokumentinio paveldo kontekste.

12. Nagrinėjant į Registrą nominuojamo objekto paraišką, pirmiausia yra vertinamas objekto autentiškumas. Kopijos, publikatai ir klastotės į Registrą netraukiami.

13. Nominuojamas Registro objektas turi būti pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės. Jis turi būti unikalus, jo praradimas gali nuskurdinti Lietuvos ar su Lietuva susijusių dokumentinį paveldą.

14. Atrankos į Registrą kriterijai:

14.1. Registro objekto sukūrimo **laikas**. Objekto amžius savaime nesuteikia jam ypatingos reikšmės. Į Registrą gali būti traukiami bet kurio laikotarpio dokumentai, liudijantys aukščiausius ir išskirtinius kultūrinius pasiekimus, atspindintys reikšmingas socialines ir kultūrinės permainas bei krizes. Objektas gali būti ir kaip naujo atradimas, ir kaip „pirmasis tarp panašių“;

14.2. Registro objekto sukūrimo **vieta**. Sukūrimo vieta gali būti svarbus dokumento reikšmės požymis. Į Registrą gali būti traukiami tokie objektai, kurie turi ypač svarbios informacijos apie vietovę, atlikusią reikšmingą vaidmenį pasaulio istorijoje ir kultūroje. Vietovė gali būti dariusi didelį poveikį įvykiams, apie kuriuos kalbama objekte. Jame gali būti aprašyta ar pavaizduota neišlikusi fizinė aplinka, miestai, institucijos;

14.3 Kūrėjas – **asmuo ar asmenų grupė**. Socialinis kultūrinis kontekstas, kuriame buvo sukurtas Registro objektas, gali parodyti esminius visuomenės elgesio, socialinės, industrinės, meno, politikos plėtros aspektus. Jame gali būti atspindėti dideli pokyčiai, pereinamųjų laikotarpių progreso ar regreso esmė, užfiksuota žymių asmenybių ar žmonių grupių įtaka;

14.4. **Turinys**. Registro objekte gali atsispindėti svarbus istorinis ar intelektinis įvykis gamtos, socialinių ir humanitarinių mokslų, politikos, visuomenės raidos, ideologijos, religijos, literatūros, meno ar sporto srityse;

14.5. **Svarba lituanistikai**. Registro objektas turi rodyti esminius Lietuvos valstybės, visuomenės, kultūros, lietuvių tautos, kalbos raidos ir dabarties aspektus ar Lietuvos socialinį, politinį, kultūrinį ar ekonominį kontekstą, kuriame objektas sukurtas. Objekte gali būti atspindėta lietuvių kalbos ir Lietuvos valstybės istorija, pereinamųjų laikotarpių progreso ar regreso esmė, žymių asmenybių ar asmenų grupių įtaka. Nacionaliniame registre Lietuva suprantama istorine valstybingumo prasme: apima ilgus valstybės formavimosi šimtmečius, kintančią valstybės teritoriją ir pavadinimus, visas funkcionavusias rašto ir spaudos kalbas, įvairiatautę kultūrą;

14.6. **Forma ir stilius.** Registro objektas gali turėti išskirtinę estetinę, stilistinę ar lingvistinę reikšmę; gali būti tipinis ar pavyzdinis pagal pateikimo formą, būdą, jo laikmenos gali būti laikomos nykstančiomis ar išnykusiomis.

15. Ypatingas dėmesys atrenkant Registro objektus skiriamas **raritetais** (rečiau išlikusiems tam tikro laiko ir rūšies pavyzdžiams), **vientisumui** (ar objektas išlikęs visas, ar jo dalis, ar jis pakito, apgadintas), **išlikimo grėsmei** (ar būtinas budrumas jo saugumui garantuoti, net jeigu objektas yra saugioje vietoje), **nepakankamai informacijai apie objektą** (jos tikslumui ir patikimumui).

16. Turi būti aiškiai nurodyta teikiamų Registro objektų apimtis. Į Registrą gali būti traukiamas atskiras dokumentas ir dokumentų kolekcija, pilnas archyvinis fondas ar rinkinys, turintis aiškias apimties ribas.

V SKYRIUS REGISTRO PARAIŠKOS TEIKIMAS IR VERTINIMAS

17. Kvietimas teikti nominuojamų objektų paraiškas į Registrą (toliau – paraiška) skelbiamas kas dveji metai, sausio mėnesio pradžioje.

18. Nacionalinis komitetas apie paraiškos teikimo sąlygas ir terminus informuoja interneto svetainėje www.unesco.lt.

19. Paraiškas gali teikti Lietuvos ir užsienio šalių įstaigos ir organizacijos, saugančios nominuojamus Registro objektus savo fonduose, rinkiniuose ir kolekcijose, taip pat Lietuvos ir užsienio šalių privatieji juridiniai ar fiziniai asmenys, nuosavybės teise valdantys nominuojamus Registro objektus (toliau – teikėjai). Gali būti teikiamos kelių - vienos ar skirtingų šalių - teikėjų bendradarbiaujant parengtos paraiškos.

20. Paraiškos turi būti parengtos pagal Nacionalinio komiteto patvirtintą Registro paraiškos formą (1 priedas. Lietuvos nacionalinio registro „Pasaulio atmintis“ paraiškos forma), atsižvelgiant į Nuostatų IV skyriuje išdėstytus Registro objektų atrankos principus ir kriterijus.

21. Paraiškos teikėjai privalo pateikti kvalifikuotu elektroniniu parašu patvirtintą Registro paraiškos elektroninę versiją (PDF formatu) iki einamųjų metų birželio 1 d.

22. Nacionalinio komiteto gautas paraiškas užregistruoja Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas ir raštu bei el. paštu praneša teikėjui apie jos registraciją. Nacionalinis komitetas peržiūri paraiškų turinį ir nustato, ar pateiktos paraiškos atitinka Registro paraiškos formos reikalavimus. Jeigu gauta ne visa medžiaga, Nacionalinis komitetas kreipiasi į teikėją ir prašo pateikti trūkstamą medžiagą per Nacionalinio komiteto nurodytą laiką. Vertinimo procedūra nepradedama tol, kol negaunama visa reikalinga informacija.

23. Gautas paraiškas Nacionalinis komitetas perduoda ekspertams, kurie jas įvertina ir pateikia rekomendaciją.

24. Paraiškoms vertinti Nacionalinis komitetas sudaro ekspertų grupę iš kultūros, literatūros, meno, istorijos, paveldo sričių specialistų. Vieną paraišką vertina ne mažiau kaip 2 ekspertai. Kiekvienas jų pateikia ekspertinę išvadą (2 priedas. Ekspertinės išvados forma).

25. Vertinant paraiškoje į Registrą nominuojamą objektą svarbu, kad jis atitiktų kuo daugiau Nuostatų 14 punkte numatytų atrankos kriterijų.

26. Sprendimą įtraukti į Registrą nominuojamą objektą remdamasis ekspertų išvadomis priima Nacionalinis komitetas eiliniame posėdyje balsų dauguma.

27. Balsams pasiskirsčius po lygiai, lemia Nacionalinio komiteto pirmininko balsas.

28. Nusprendus įtraukti į Registrą nominuojamą objektą, jo saugotojui ar savininkui yra įteikiamas liudijimas, kuriame nurodomas unikalus registracijos numeris ir objektui suteikta reikšmė. Registro liudijimai teikiami einamųjų metų rugsėjo mėn.

29. Informacija apie Registro objekto dalinį praradimą ar visišką sunaikinimą skelbiama Registre, pats objektas iš Registro nėra išbraukiamas.

30. Registras skelbiamas Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos interneto svetainėje www.unesco.lt. Informacija apie Registro objektus vieno langelio principu skelbiama Lietuvos skaitmeninto kultūros paveldo portale www.epaveldas.lt ir, bendradarbiaujant su Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka, Europos kultūros paveldo skaitmeninėje platformoje EUROPEANA.

VI SKYRIUS

REGISTRO OBJEKTO SAUGOTOJO AR SAVININKO TEISĖS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

31. Į Registrą įtraukto objekto saugotojas ar savininkas, suderinęs su Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatu, turi teisę naudoti UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ logotipą.

32. Registro objekto saugotojas ar savininkas turi teisę gauti konsultacinę pagalbą objekto išsaugojimo ir viešinimo klausimais.

33. Registro objekto saugotojas ar savininkas pateikia Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatui į Registrą įtraukto Registro objekto skaitmeninę vaizdinę medžiagą, tinkamą publikuoti svetainėje www.unesco.lt ir suteikia leidimą ją naudoti UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ viešinimui.

34. Registro objekto saugotojas ar savininkas įsipareigoja didinti Registro objekto žinomumą, viešinti UNESCO programą „Pasaulio atmintis“, bendradarbiauti su Nacionaliniu komitetu ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatu.

35. Registro objekto saugotojas ar savininkas kasmet iki kovo mėnesio 1 d. Nacionaliniam komitetui ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatui teikia apžvalgą veiklos, susijusios su Registro objekto ir UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ viešinimu.